

Burn-out syndrom - syndrom vyprahlosti, vyhoření

MUDr. Radkin Honzák, CSc.

H.J. Freudenberger, 1974

- **Tělesné příznaky**
- **Psychické příznaky**
- **Důsledky pro výkon zaměstnání i pro osobní život**

- **Dnes se sem zahrnuje i postižení vyšších citů (např. etických a sociálních)**

Základní úvaha

- Jestliže někdo vyhořel, znamená to, že předtím musel hořet, a to tak, že velmi silně („Zapálíš-li svíčku současně na obou koncích, dostaneš více světla, ale dříve shoří...“)
- Vyhoření je pokládáno za důsledek neúměrného očekávání, které bývá reálně nesplnitelné

Tělesné příznaky

Pocity únavy až vyčerpání, pocity chladu (zejména akrálně), dechová tíseň, bolesti hlavy, gastrointestinální obtíže, nespavost, pocity zkrácení dechu, divné pocity na kůži, nejrůznější tělesné bolesti (částo „bolest dolních zad” - low back pain)

Psychické a emoční příznaky

Předrážděnost na jindy neutrální podněty, plačtivost, viditelně nevyprovokované záchvaty zlosti a hněvu, objektivně patrný smutek, podrážděný tón hlasu, nekontrolované verbální projevy zlosti, podezíravost až vztahovačnost, vyhýbání se pracovním povinnostem, letargie

PŘÍČINY (ZVENČÍ)

- **VYSOKÉ NÁROKY vs. NÍZKÉ KOMPETENCE**
- **VYSOKÁ ANGAŽOVANOST vs. NÍZKÁ NÁVRATNOST (ODMĚNA)**
- **NÍZKÁ ÚROVEŇ SOCIÁLNÍ PODPORY**

Zdroje chybného hodnocení

- Nerozlučná dialektická dvojice
- DISCOUNT
- GRANDIOZITA
- Obojí jsou fantazijní strašidla

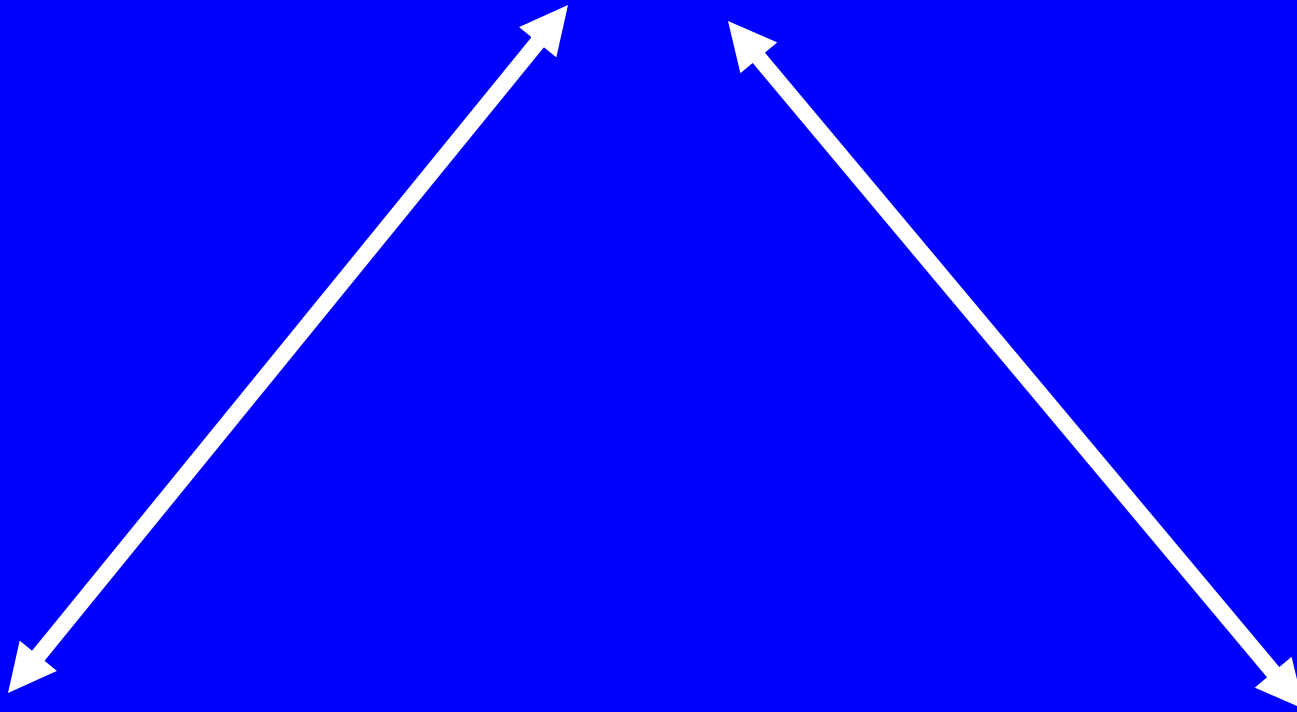
I'M OK - YOU'RE OK

I'M NOT OK - YOU'RE OK

I'M NOT OK - YOU'RE NOT OK

I'M OK - YOU'RE NOT OK

PERSEKUTOR

OBĚŤ

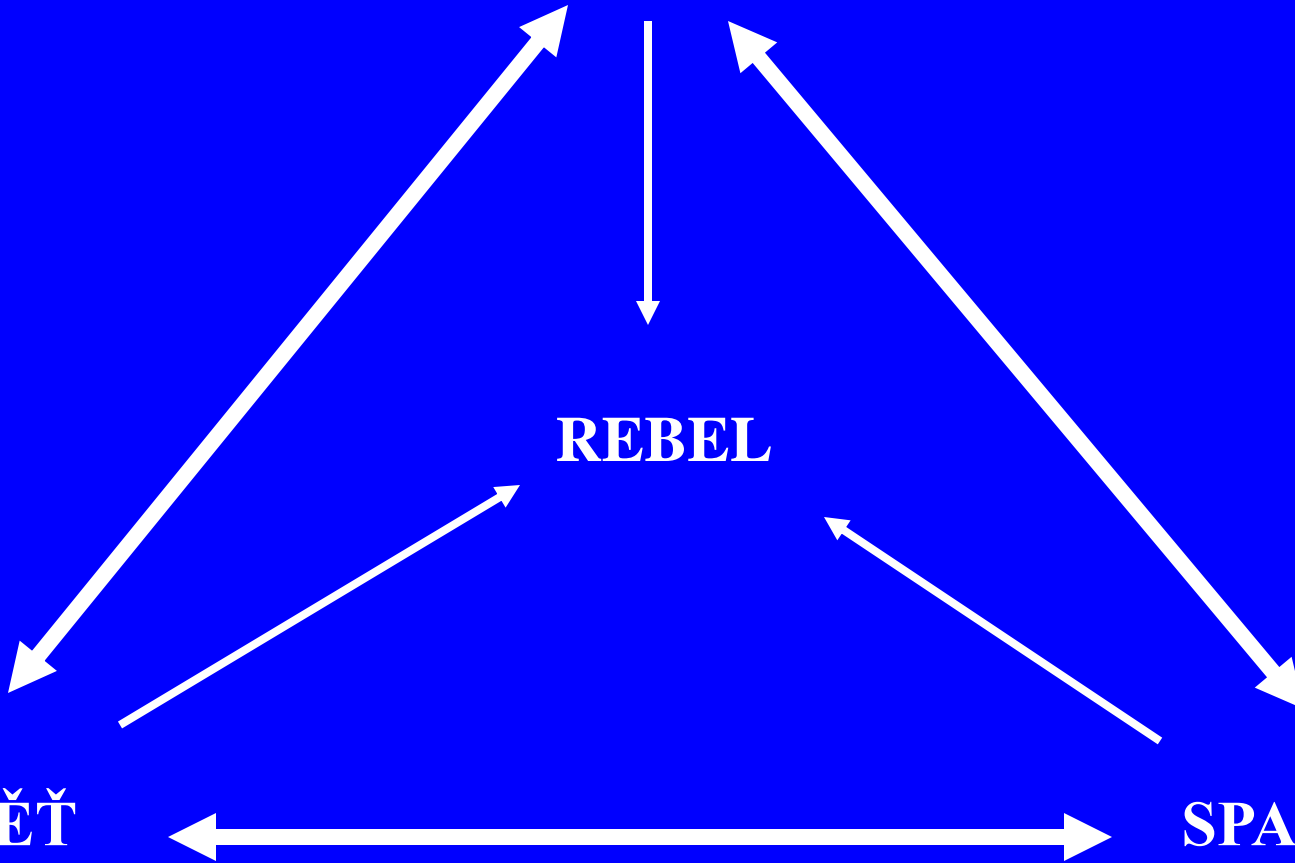
SPASITEL

PERSEKUTOR

REBEL

OBĚŤ

SPASITEL

I'M OK...IF...

- PERFECT
- STRONG
- TRY HARD
- PLEASE
- HURRY UP

Stresor

Životní událost, vnitřní prožitek

Vnímání a kognitivní zpracování

ROZHODNUTÍ

NEBEZPEČNÉ
1.FÁZE STRESU

BEZPEČNÉ
STOP STRESU

1. FÁZE STRESU

COPING

ÚČELNÝ

STOP STRESU

NEÚČELNÝ

2.FÁZE STRESU

REZISTENCE

3. FÁZE STRESU

VYČERPÁNÍ

Co nás přivádí do stresu

- Naše nezkrotná touha po společenském uznání
- Nereálné požadavky na vztahy mezi lidmi
- Představa, že „vše musí jít jak po másle“ a okamžitě se uskutečnit
- Příliš rychlá generalizace - zbrklé uzavření názoru „jak se věci mají“

- Selektivní abstrakce - z jednoho detailu nesprávně vytvořený „celek“
- Kladení důrazu na věci, které nejsou podstatné
- Přehánění, zveličování problémů
- Černobílé myšlení - uvažování způsobem „bud’ a nebo“
- Personalizace - vztahování problémů ke své osobě, sebeobviňování
- Řešení ad hominem nikoli ad rem

Možné postoje

- **FANATISMUS**
- **VÁŠEŇ**
- **NADŠENÍ**
- **ZAUJETÍ**
- **NEZÁJEM**
- **ODPOR**
- **FANATICKÝ ODPOR**

Klinika

- **Psychické příznaky stresu**
- **Pocity vyčerpání**
- **Vegetativní obtíže a narušení základních biorytmů, tělesné příznaky ▲ nemoc**
- **Psychická reakce na vyčerpání, značně podobná symptomům PTSD**
- **Důsledky zběsilého samoléčení**

Psychosomatická onemocnění

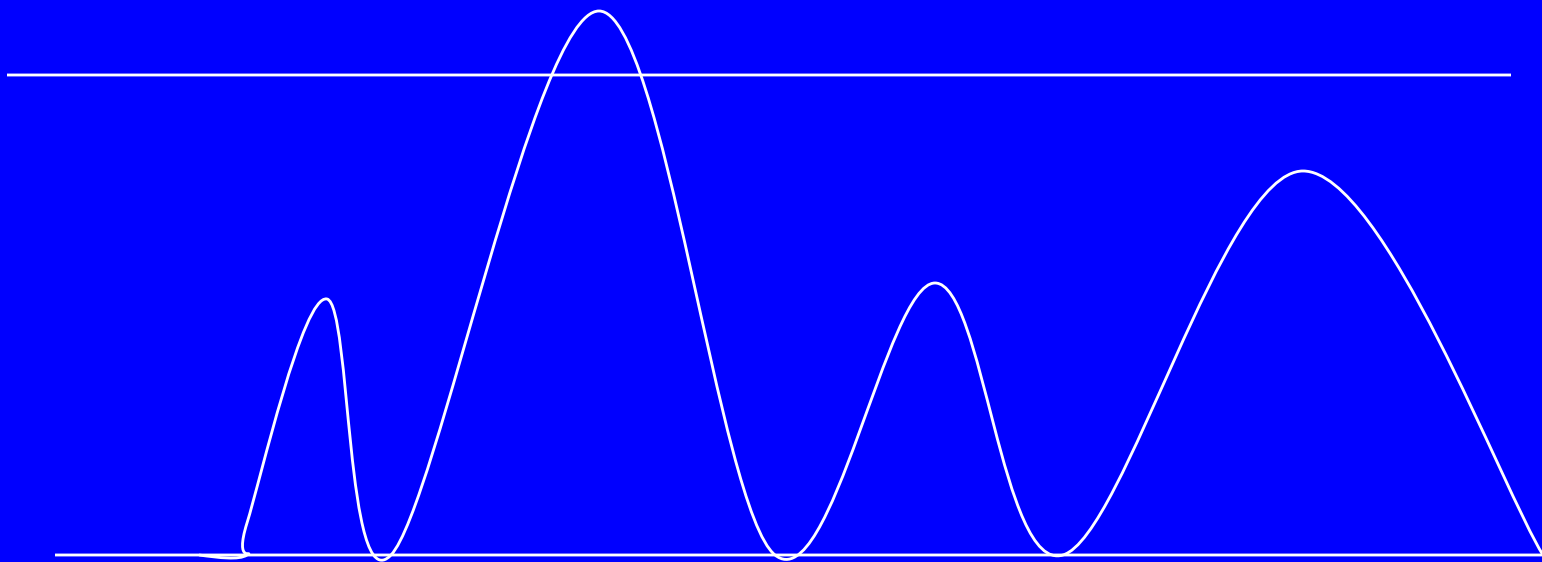
- GIT
- Kardiovaskulární aparát
- Metabolismus
- Pohybové ústrojí
- Depresivní poruchy
- Osobnostní poruchy

Neurofyziologický model somatizace (normální klidový stav)

Hladina uvědomění

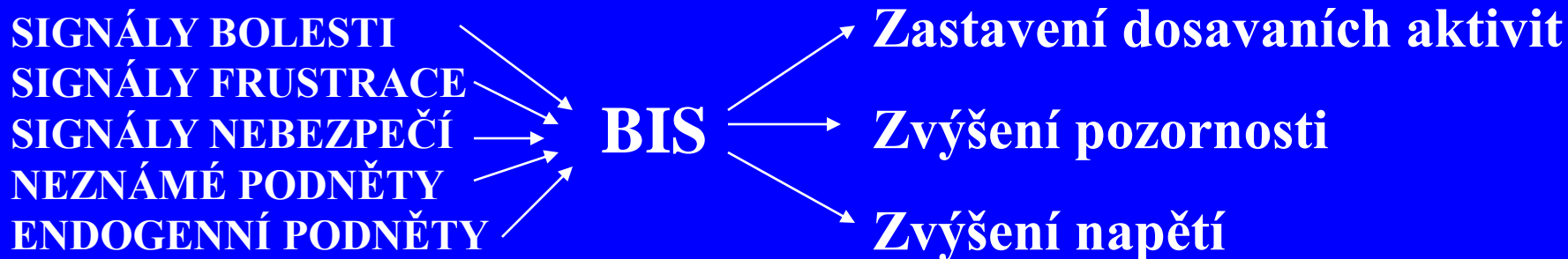
B

A

Hladina fyziologického prožitku

Behaviorální inhibiční systém

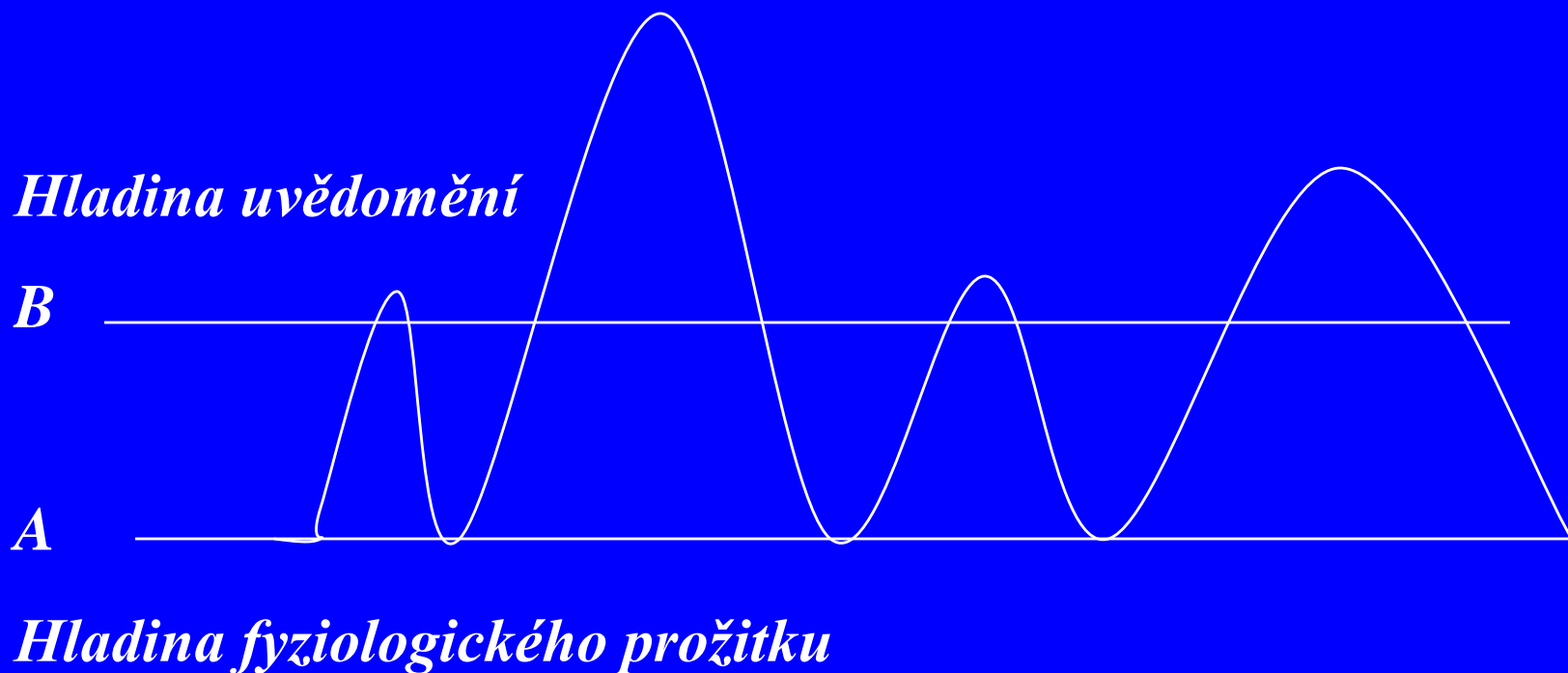

Locus coeruleus (NA)

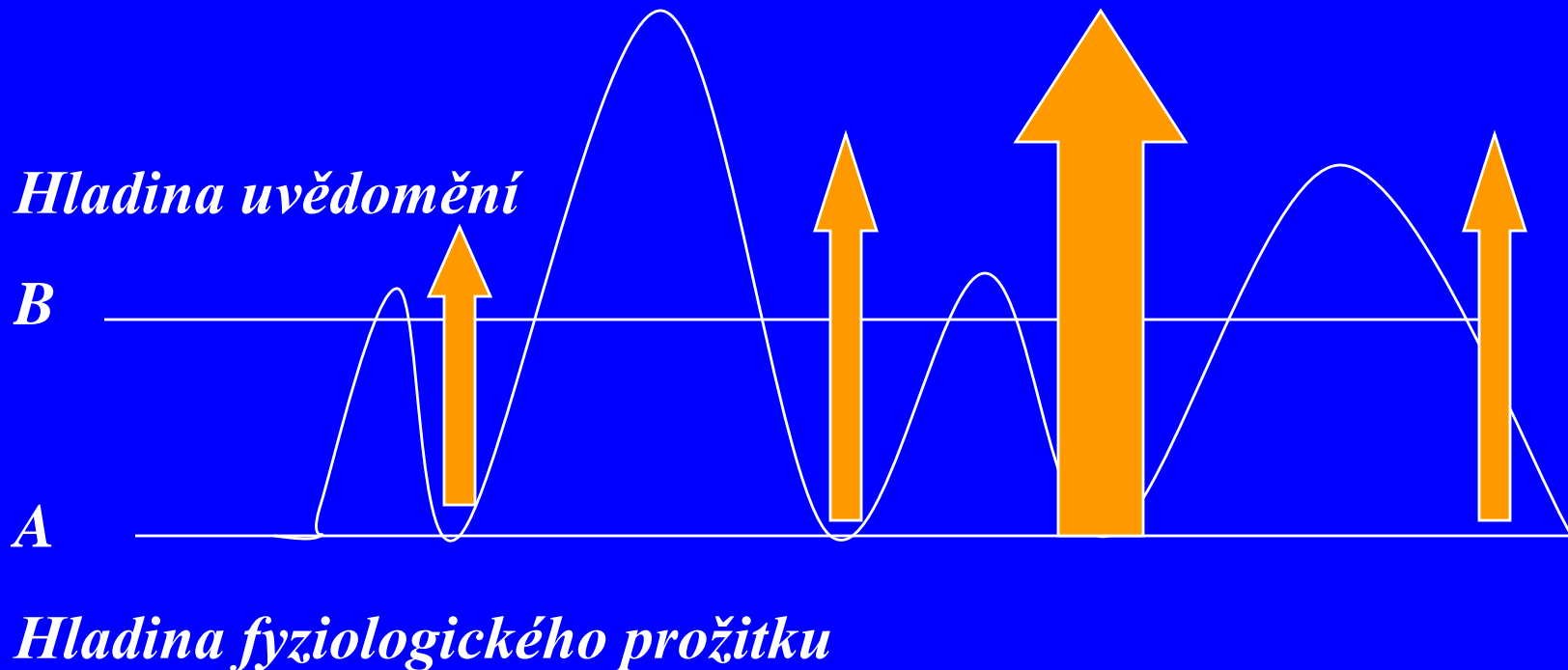
Nc. raphae (5-HT)

Spuštění kaskády poplachové fáze stresu, která má za úkol připravit organismus na útok nebo útěk (fight/flight)

Neurofyziologický model somatizace (úzkost/chorobný stav snižuje úroveň hladiny uvědomění B a přibližuje ji hladině A)

Neurofyziologický model somatizace (kromě snížení hladiny uvědomění vystupují do popředí i nové symptomy emočních stavů)

Klinika

- **Psychické příznaky stresu**
- **Pocity vyčerpání**
- **Vegetativní obtíže a narušení základních biorytmů, tělesné příznaky ▲ nemoc**
- **Psychická reakce na vyčerpání, značně podobná symptomům PTSD**
- **Důsledky zběsilého samoléčení**

Prevence

- Radovat se z „daru života“
- Aktivně vyhledávat to, co je *dobré*, ujasňovat si světlé body
- Koncentrovat se na kladné stránky žití
- Smysl pro humor (ne šibeniční!)
- Zapudit sebelítost
- Smysl života

Jak pomáhá psychoterapeut

- **Nezbytnost změny (chování, postojů, cílů) a změna je obtížně realizovatelná bez znalosti všech souvislostí (Meyrink)**
- **Prevence zběsilé samoléčby**
- **Osobnostní růst a reálné hodnocení sebe a druhých**

„Desatero“ (n=16)

- Buď sama k sobě laskavá a vlídná
- Uvědom si, že tvým úkolem je pomáhat změnám, ne násilně měnit druhé
- Najdi si své „útočiště“ - místo klidu
- Buď druhým oporou, neboj se je pochválit, nauč se to přijímat od nich
- Uvědom si, že v situaci, v níž jsi, jsou zcela oprávněné občasné pocity bezmoci

- Snaž se obměňovat své pracovní postupy
- Najdi rozdíl mezi naříkáním, které přináší úlevu a naříkáním, které tě ničí
- Když jdeš domů, soustřed' se na dobré věci
- Snaž se sama sebe povzbuzovat a posilovat
- Využívej posilujících prvků přátelství
- Ve volném čase nehovoř o práci
- Plánuj si chvíle oddechu a odpočinku
- Nauč se říkat „rozhodla jsem se“ namísto „musím“

- Nauč se říkat NE; zač stojí každé tvé ano, když nikdy neumíš říci NE?
- Netečnost a rezervovanost ve vztahu k druhým lidem je nebezpečnější, než připustit myšlenku, že se dál nedá už více dělat
- Raduj se, směj se, hraj si
- Když neudělám nic pro sebe, kdo to udělá?
Když budu jen pro sebe, k čemu tu jsem?
A když ne teď - kdy? *Talmud*

Rizika psychiatrů

- Psychiatrie patří mezi nejrizikovější obory
- Závislost, depresivní poruchy, sebevražednost (RR - 2,5 versus ostatní populace, 1,5 versus ostatní lékaři)
- Rozvraty rodiny
- ŘEŠENÍ ? - snad specializované pracoviště, anonymní linky

